

СКАРБНИЦЯ ДУХОВНОСТІ

продовжують черпати заряд для нових пошуків, збагачення знань щодо рівня і аспектів освоєності досліджуваних проблем. Здобутки краєзнавчої бібліографії продовжують стимулювати розробку так званих місцевих тем з історії, літератури, фольклору, діалектології, біології, хімії, медицини, економіки, мистецтва, музикознавства та інших галузей знань. Згадуючи ці висоти університетського краєзнавства, подумки мимовільно сягаємо його джерел.

Лариса МЕЛЬНИК,

*завідувачка довідково-бібліографічним відділом Наукової бібліотеки
Ужгородського державного університету*

РОЛЬ ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО ВІДДІЛУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УЖГОРОДСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В НАВЧАЛЬНОМУ ТА НАУКОВОМУ ПРОЦЕСАХ

Довідково-бібліографічна робота – органічна частина діяльності будь-якої сучасної бібліотеки. Це сукупність процесів по створенню і доведенню до читача якомога ширшої інформації. В сучасному вузі, де готуються кадри з багатьох спеціальностей і разом з тим здійснюється великий обсяг наукових досліджень, створення правильно організованої, чітко відрегульованої системи інформаційного обслуговування є важливим і відповідальним завданням.

Довідково-бібліографічний відділ бібліотеки УЖДУ заснований у 1952 році. За цей час нагромаджений величезний досвід в організації та методиці бібліографічного й інформаційного обслуговування студентів, аспірантів, викладачів, наукових співробітників, а також читачів, які

звертаються за допомогою із-за меж університету – з м. Ужгорода, області, з інших міст України та з зарубіжних країн.

Відділ виконує великий обсяг найрізноманітнішої роботи. Тут читач може:

- навести довідку про наявність необхідного видання в бібліотеці чи за її межами;
- розшукати літературу з теми доповіді, реферату, виступу на семінарі, для контрольної, курсової чи дипломної роботи, дисертації;
- установити точні бібліографічні дані тієї чи іншої публікації;
- уточнити цитату;
- з'ясувати певні факти та відомості історичного, економічного, географічного і т.п. характеру;
- в'яснити термін чи незрозуміле слово.

При необхідності бібліографи допоможуть правильно оформити списки літератури до курсових і дипломних робіт, до дисертаційних досліджень, належно записати знайдену літературу згідно з загальноприйнятими правилами, скласти домашню картотеку чи каталог.

Кожний студент у довідково-бібліографічному відділі може одержати також консультацію з різних питань: які художні твори облюбувати для читання, як оволодіти методикою читати швидко, як користуватися виданнями інформаційних центрів, реферативними журналами. У вирішенні цих та інших питань велику допомогу читач одержує при використуванні Головної довідкової картотеки газетно-журнальних статей, яка розкриває фонд періодичних видань, допомагає знайти відомості про статті із журналів, газет і збірників. За допомогою картотеки тільки за один рік виконується близько 7000 найрізноманітніших довідок для науковців, викладачів студентів. На сьогодні картотека нараховує більше 700 ка

таложних ящиків з бібліографічними картками. В картотеці систематично відкриваються нові актуальні рубрики, які оперативно відображають події в суспільному та культурному житті країни.

Зачинателями і творцями довідкового апарату бібліотеки були спеціалісти, діяльність котрих обумовлювалася широким колом знань, умінь і навиків, що становлять фундамент роботи кожного бібліографа. Прокладати шляхи науково-бібліографічній справі випало Марії Іванівні Воскресенській – людині, відданій книзі упродовж десятиліть, яка працювала бібліотекаркою ще в громадянську війну. В період становлення довідково-бібліографічного відділу значно поповнив картотеку газетно-журнальних статей, зокрема з краєзнавства, удосконалив методи бібліографічного пошуку і професійної майстерності Василь Степанович Поп – нині завідувач кафедрою української літератури УЖДУ. Протягом тривалого часу відповідала за стан картотеки з природничих наук, успішно очолювала довідково-бібліографічний відділ Ганна Семенівна Запісочна, бібліограф вищої кваліфікації за освітою. З Харківського бібліотечного інституту одержала направлення в бібліотеку УЖДУ і теж тривалий час очолювала колектив Лариса Олегівна Грошик, яка немало зробила для організації праці бібліографа та підвищення його кваліфікації. Бібліографи Валентина Олексіївна Костюкова, Йолана Йосипівна Балаж, Ольга Андріївна Шитманюк, Марія Іванівна Чорній, Олена Євгенівна Кирилюк доклали чимало зусиль та енергії для оформлення, поповнення і удосконалення картотеки газетно-журнальних статей. Протягом кількох років успішно опановував методи бібліографічного пошуку і зараз самостійно та результативно працює над укладанням бібліографічних покажчиків кандидат філологічних наук Іван Васильович Хланта.

звертаються за допомогою із-за меж університету – з м. Ужгорода, області, з інших міст України та з зарубіжних країн.

Відділ виконує великий обсяг найрізноманітнішої роботи. Тут читач може:

- навести довідку про наявність необхідного видання бібліотеці чи за її межами;

- розшукати літературу з теми доповіді, реферату, виступу на семінарі, для контрольної, курсової чи дипломної роботи, дисертації;

- установити точні бібліографічні дані тієї чи іншої публікації;

- уточнити цитату;

- з'ясувати певні факти та відомості історичного, економічного, географічного і т.п. характеру;

- в'яснити термін чи незрозуміле слово.

При необхідності бібліографи допоможуть правильно оформити списки літератури до курсових і дипломних робіт, до дисертаційних досліджень, належно записати знайдену літературу згідно з загальноприйнятими правилами, скласти домашню картотеку чи каталог.

Кожний студент у довідково-бібліографічному відділі може одержати також консультацію з різних питань: як художні твори облюбувати для читання, як оволодіти методом швидко читати, як користуватися виданнями інформаційних центрів, реферативними журналами. вирішенні цих та інших питань велику допомогу читач одержує при використуванні Головної довідкової картотеки газетно-журнальних статей, яка розкриває фонд періодичних видань, допомагає знайти відомості про статті із журналів, газет і збірників. За допомогою картотеки тільки за один рік виконується близько 70 найрізноманітніших довідок для науковців, викладачів і студентів. На сьогодні картотека нараховує більше 700 тис.

таложних ящиків з бібліографічними картками. В картотеці систематично відкриваються нові актуальні рубрики, які оперативно відображають події в суспільному та культурному житті країни.

Зачинателями і творцями довідкового апарату бібліотеки були спеціалісти, діяльність котрих обумовлювалася широким колом знань, умінь і навиків, що становлять фундамент роботи кожного бібліографа. Прокладати шляхи науково-бібліографічній справі випало Марії Іванівні Воскресенській – людині, відданій книзі упродовж десятиліть, яка працювала бібліотекаркою ще в громадянську війну. В період становлення довідково-бібліографічного відділу значно поповнив картотеку газетно-журнальних статей, зокрема з краєзнавства, удосконалив методи бібліографічного пошуку і професійної майстерності Василь Степанович Поп – нині завідувач кафедрою української літератури УжДУ. Протягом тривалого часу відповідала за стан картотеки з природничих наук, успішно очолювала довідково-бібліографічний відділ Ганна Семенівна Записочна, бібліограф вищої кваліфікації за освітою Харківського бібліотечного інституту одержала направлення в бібліотеку УжДУ і теж тривалий час очолювала катедру Лариса Олегівна Грошик, яка немало зробила для організації праці бібліографа та підвищення його кваліфікації. Бібліографи Валентина Олексіївна Костюкова, Йолана Йосипівна Балаж, Ольга Андріївна Шитманюк, Марія Іванівна Чорній, Олена Євгенівна Кирилюк доклали чимало зусиль та енергії для оформлення, поповнення і удосконалення картотеки газетно-журнальних статей. Протягом кількох років успішно опановував методи бібліографічного пошуку і зараз самостійно та результативно працює над укладанням бібліографічних покажчиків кандидат філологічних наук Іван Васильович Хланта.

Зараз у довідково-бібліографічному відділі працюють Олена Дем'янівна Закривидорога, яка після закінчення вузу майже 40 років віддала науково-бібліографічній справі довгий час була завідувачкою відділом, багато зробила для налагодження бібліотечно-бібліографічної освіти студентів, піднесла на високий рівень наукову роботу бібліотеці, підготувала ряд бібліографічних показників, нині реалізує свої знання як провідний спеціаліст бібліотеки; Оксана Григорівна Люта та Тетяна Василівна Туренко – головні бібліографи, яким тривалий час належить роль організаторів бібліографічної діяльності бібліотеки в цілому, завдячуючи їхнім особистим професійно значущим якостям: бібліограф Вікторія Вікторівна Коллар; Лариса Олександрівна Мельник, котра з 1985 року очолює довідково-бібліографічний відділ, який цілком підготовлений для виконання складних суспільних завдань, працює злагоджено, віддано, з ентузіазмом. Якість праці всіх цих спеціалістів властиві високий професіоналізм, дисциплінованість, бібліографічна інтуїція, заснована на широкій базі знань та досвіду, швидка орієнтація, висока якість обслуговування читачів під час чергування на довідково-консультаційному пункті. Зазначені якості їх особливо яскраво і плідно виявляються при складанні бібліографічних показників, у процесі ведення різних типів каталогів.

З початку виникнення і до 1980 року картотеки і каталоги бібліотеки УЖДУ велися разом. Невеличкий відділ відвідували в день близько 200 читачів. З метою покращення якості обслуговування з 1980 року каталоги і картотеки формуються окремо. Правильність зовнішнього і внутрішнього оформлення картотеки, оперативність відображення нових надходжень, зручність використання картотек (кількість карток в ящику, кількість карток за роздільником, достатня кількість столів-стілець для читачів, оптимальний температурний режим, чистота і ступінь зношеності каталожних карток тощо) спри-

яють чіткому й ефективному інформаційному обслуговуванню. Ці пріоритети є постійною нашою турботою.

На допомогу читачам створені спеціальні тематичні картотеки: "Праці вчених УжДУ", "Крайова картотека", "Картотека назв художніх творів, надрукованих в періодичних виданнях", "Українська діаспора", "Призабуті імена в українській літературі", "Закони України" та багато інших. Деякі з них надзвичайно широкі і ведуться з початку заснування відділу. Так, наприклад, картотека "Праці науковців УжДУ" нараховує близько 40 тис. карток, краєзнавча картотека близько 50 тис. карток, недавно створена картотека "Призабуті імена в українській літературі" – 3 тис. карток. В основному ці картотеки поповнюються за рахунок аналітичного розпису праць: матеріалів конференцій, наукових вісників Ужгородського університету, колективних праць, періодичних видань тощо.

Завдання оперативного і всебічного обслуговування читачів викликає потребу постійного поповнення, вдосконалення і систематизації книжкового фонду відділу, в якому зосереджені довідково-бібліографічні та інформаційні видання. Це загальні та спеціальні енциклопедії, серед яких є унікальні видання XIX ст., довідники, словники, бібліографічні покажчики з усіх галузей знань, персоналії. Велику цінність становлять видання інформаційних центрів країни, а також видання Книжкових палат. Значна кількість цих видань знаходиться у вільному доступі для читачів, що є для них надзвичайно зручним у самостійних оперативних пошуках необхідної інформації.

Довідково-бібліографічним відділом здійснюється також робота, спрямована на забезпечення інформаційних потреб учених і спеціалістів вузу, а також на підвищення рівня бібліографічних знань окремих категорій науковців і спеціалістів. З цією метою проводяться "Дні кафедр", "Дні інформації", для студентів "Дні дипломника", виставки но-

вих надходжень інформаційних видань: літописів, реферативних журналів, бібліографічних покажчиків тощо. Ці заходи сприяють науковцям у вільній орієнтації в джерелах, виявленні літератури за профілем своєї роботи, в оволодінні методикою ретроспективного пошуку, вмінні стежити за новою літературою, застосовувати бібліографічний опис за Державним стандартом 7.1–84, класифікувати наукові статті та дисертації за таблицями УДК та ін.

Систематично виходять інформаційні бюлетні "УжДУ в пресі" (два вип. в рік), "ДОК" з проблем вищої школи (щомісяця), "Нові художні твори, надруковані в літературно-мистецьких журналах" (щомісяця), рекомендаційні списки літератури, виконуються письмові довідки та ін.

Ми усвідомлюємо, що в сфері інформаційного сервісу повинні йти попереду бібліотечно-інформаційної практики. Изриває необхідність переходу до новітніх технологічних процесів, прискорення введення обчислювальної бібліотечно-інформаційної діяльності.

При Ужгородському державному університеті створюється потужна сучасна інформаційно-технологічна інфраструктура для забезпечення навчального процесу та доступу до світової інформаційної мережі INTERNET. Першочергове завдання бібліотеки – підключення до цієї мережі, і в цьому напрямку вже зроблені перші кроки.

Довідково-бібліографічний відділ займається і широкою науковою роботою. Тільки останнім часом було видано декілька ґрунтовних бібліографічних покажчиків: "Юрій Іванович Венелін-Ґуца (1802–1839)". – Ужгород, 1989, "Хунгарология в Ужгородском государственном университете". – Ужгород, 1990, "Ілля Гаврилович Шульґа". – Вінниця, 1991, "Основні друковані праці викладачів та співробітників Ужгородського державного університету (1946–1990 рр.)". – Ужгород, 1991, "Професор Штернберг Яків Ісакович". – Ужгород, 1994,

"Голодомор 1932–1933 рр. на Україні". – Ужгород, 1994, "Олександр Духнович". – Ужгород, 1995, "До 50-річчя Ужгородського державного університету (Бібліографічний екскурс)". – Ужгород, 1995 та інші. Бібліографічні покажчики значно полегшують читачам пошуки необхідної літератури з обраної теми, економлять їхній час і служать доброю основою для дальшого наукового пошуку.

Довідково-бібліографічним відділом відводиться велика увага бібліотечно-бібліографічній підготовці студентів-першокурсників. Починаючи з невеличкого бібліотечного уроку в 1959 році, ця форма роботи перетворилася в систематичний і розроблений курс "Основи бібліотекознавства, бібліографії та інформатики". Проведенню занять зі студентами перших курсів усіх факультетів за чотирьохгодинною програмою навчання передуює велика підготовча робота: готуються листи в деканати. навчальну частину університету, узгоджується з деканата розклад, до початку занять поновлюються лекції новими теріалами, до практичних занять з каталогами готуються завдання окремо за профілем спеціалізації, а також добираю ся спеціальні завдання для студентів.

На заняттях студентів навчають самостійному пошуку літератури, вмінню раціонально працювати з книгою, вчать правильному оформленню списків літератури до курсової чи дипломної роботи. Першокурсники також знайомляться зі структурою бібліотеки, її довідково-бібліографічним апаратом, основними правилами користування, виконують практичні завдання тощо.

Таким чином, бібліографічне та інформаційне забезпечення навчальної й наукової діяльності УжДУ є суттєвою ділянкою роботи довідково-бібліографічного відділу бібліотеки. Воно стає підґрунтям професійного, інтелектуального та духовного формування читачів. Оперативне, систематичне і цілеспрямоване повідомлення їх про нову літературу сприяє якнайшвидшому поширенню і використанню досягнень науки та культури.